

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Pars IV. De Mediis ad Theologiam Polemicam addiscendam conducentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

plian, ne ex hoc textu nihil nos mereri apud DEVM contendant.

IV. Tertium præceptum est, ut non sit præceptum in respondendo, ne inepta aut miuus fundata responsione Hæretico triumphandi, & Catholicos cavillandi occasionem præbeat; sed potius, si solida & probata responsio non occurrat, ad commune effugium se recipiat, dicatque de Judice Controversiarum, quod olim in simili casu S. Macarius de suscitacione mortuorum dixit, ut supra vidimus; videlicet: *Non est in verbo regnum DEI, sed in virtute: eamus igitur ad sepulchra mortuorum etc.* aut potius ad Judicem Controversiarum Pontificem, & Ecclesie definitiones; ibi enim perfecta omnium dubiorum solutio reperietur.

P A R S IV.

DE MEDIIS AD THEOLOGIAM POLEMICAM ADDISCENDAM CONDUCENTIBUS.

TRIA præcipuè media adhibenda videntur ad Theologiam polemicam faciliè, solidèque addiscendam, videlicet: *librosa librorum de hac materia scribentium evolutio: assidua cum hostibus seu veris, seu fictis concertatio seu exercitio: fructuosa denique doctrinarum & principiorum ad hanc scientiam pertinentium annotatio, de quibus in hac parte breviter agetur.*

C A P U T I.

DE AUTHOREM LECTIOE.

UT hanc lectionem fructuosè instituat, ante omnia cognoscere debet, quinam Authores de hac materia scripsit, utiliterque scripserint, quorum aliquos hinc breviter annotabo, non quòd illos aliis præferre velim, sed quia hi præceteris noti sunt, aptique videntur, ut solidè quis Theologiam polemicam addiscere possit.

I. Primus ergo Theologiæ Polemicæ Author & Illustrator jure meritò Card. Robertus Bellarminus censetur, qui nominis tribus bene magnis omnes ferè sui temporis Controversias

versas comprehendit, de quo opere Card. Petronius dicitur, pluris à se fieri illud, quàm ullum opus aliud, quod ab anno mille sit editum pro Ecclesiæ defensione. Card. Baronius ceter esse propugnaculum. & turrim David ex qua mille clypeudent, & omnis armatura fortium, ut Hierusalem nostra adversus oppugnationes hostium defensa sit. Alii primarium antidotum contra hujus sæculi hæreses, murumque & animum domus DEI vocarunt. Imò & ipse Theodorus Beza, licet Calvinista, fassus est, hunc unum librum omnes hæreticos humi proturbare.

III. Gregorius de Valentia, quem Clemens VIII. Doctorum Doctorum appellavit, edidit utilissimam Analysis fidei Catholicæ libris octo comprehensam, quæ Hæreticorum fraudes insigniter detexit, & refutavit.

IV. Martinus Becanus Calvinio Mastyx, & Calvinistarum malleus dictus, scripsit utilissimum opus, quod *manuale Controversiarum* appellavit, quod circa ultimum vitæ suæ in accuratissimum compendium ipse redegit.

V. Edmundus Campianus Martyr Anglus rationes decem oblatis in causa fidei certaminis conscripsit, in quo erit quo libello vix credi potest, teste Bibliotheca Scriptorum Soc. JESU, quàm multa fidei dogmata paucissimis verbis perstringat: quàm eloquentiâ, ingenii vi ac perspicaciâ, quanto rerum coacervatarum numero ac pondere obrutum deversarios.

VI. Laurentius Forerus, eadem Bibliothecâ relictus, incredibili profligandarum hæresum Zelo succensus, libellique non minùs exosus Sectariis, quàm formidolosus Scriptis multos utilissimos libros in hac materia, præcipuè indifferantissimum, & Clypeum fidei.

VII. Adamus Tannerus Theologus doctissimus, & toto cum Hæreticis publico Ratisbonæ certamine famulos scripsit multos peritiles tractatus, sed præcipuè manducationem seu decem demonstrationes pro veritate Ecclesiæ Romanæ.

VIII. Christophorus Mayr vir doctissimus scripsit ob fidei controversias, ob quas solas plerique hoc tempore difficultatem habent redeundi ad Ecclesiam manifestè Catholicam, quas dum Joannes Hoferus refutare voluit, veritate præ-

pressus, Viennam confugit, & Catholicam fidem comple-
tus est.

IX. Jodocus Kedd utilissimum opus Controversiarum
germanico idiomate conscripsit; sed & Examen Lutherano-
rum aliisque parvos tractatus, quibus Lutheranos mirabili-
ter vexavit, publico typo commisit.

X. Christophorus Pflaumer vir in certaminibus cum
Hæreticis in Palatinatu Superiore institutis celeberrimus e-
dit perutilem librum germanico pariter idiomate exara-
tum, quem *Vna, vera, bona fides* inscripsit; de quo libro per
veterana colloquia, præcipua Theologiæ polemicæ funda-
menta proponente doctissimi quidam Theologi dixerunt, se
non videre, quid addi illi libro, vel demi queat.

XI. Vitus Erberman insignem libellum conscripsit,
quo ostendit, omnes doctrinas Catholicas in S. Scriptura es-
se fundatas, cujus textum semper è regione doctrinarum Ca-
tholicarum ponit.

XII. Petrus Cottonus, qui multos Hæreticos conver-
sit, scripsit succinctam, sed perutilem Controversiarum Epi-
tomen.

XIII. Laurentius Hermanutius Societatis JESU Theo-
logus libellum composuit, cui titulus est, *Clypeus Salutis* oder
Schildlein des Glaubens / plerasque modernas Controversias
succinctè, clarè, & solidè complectentem, ideòque pro omni-
bus quidem, sed iis præcipuè, qui vel ipsi in Catholicis do-
ctrinis instrui, vel alios instruere cupiunt, utilissimum, &
propterea post primam impressionem anno 1594. Dilingæ
librum merito sæpius recusum.

XIV. Præter hos alii quoque libelli Controversistici
peritiles Dilingæ & alibi sunt impressi, quales exempli gra-
tia sunt sequentes, qui omnes Dilingæ habentur venales ger-
manico idiomate impressi. 1. *Auß H. Schrift vnd Götts-
lichen Wort furger vnd wolgegründter Außzug / in welchem
widerstehens Catholischen vnd Bueatholischen Glaubens Schrift-
stücken deulich vorgetragen / vnd beantwortet werden.* Li-
bellus sane utilissimus, & iis præcipuè, qui ab Hæresi ad no-
stram Religionem transire volunt, instruendis aptissimus.

2. *Examen über das Fundament Lutherischer Religion* Authore
P. Jodoco Kedd S. J. Libellus ob singularem, sed brevem &

efficacem Hæreticos oppugnandi modum specialiter commendandus. 3. Ejsdem Herzen Nührer vnd Nelligens Spiegel. 4. Catholischer Morgenstern / darbey jeder zu Standnuß des hellen Tags der Wahrheit leicht kommen kan. Geistlicher Bericht von dem hochwürdtigen Sacrament von einer oder beyden Gestalt. 6. Krafftzeil den gemeinen Mann im Catholischen Christlichen Glauben zu stärken. 7. Kurz vnderricht in etlichen Catholischen Glaubens-Puncten. 8. Nothwendiger Bericht vnd vnderricht auff die Frag: wo sich geschrieben? 9. Unfehlbare Glaubens-Regel auß h. Schrift vorge stellt. 10. Wegzeiger den Catholischen Glauben zu erkennen / vnd wider allerley Sect zu verthädigen.

XV. Porro ut ex horum librorum & Authorum lectio-
ne optatam utilitatem capiat, sequentes duas Regulas ob-
servabit. Prima, ut, si fieri possit, semel saltem Authorem ab-
quem omnes Controversias complectentem accurate con-
vat, & in iis saltem hæresibus, quæ nostro tempore maxime
vigent, earumque fundamentis cognoscendis studiosam co-
locet operam, ut, cum non omnia in memoria detinere que-
at, suo saltem tempore ad hos fontes recurrere possit. Secun-
da regula est, ut, quò facilius, firmiusque principia & fun-
damenta ad Theologiam polemicam pertinentia retineat, ali-
quod compendium aliquod, v.g. Becani, aut Corroni, aut Cy-
peum fidei, aut similem libellum ad manum habeat, ut, si
diòse evolvat; hæc enim industriâ mirè non tantum par-
sed etiam excitari se sentiet ad hanc scientiam cum magna
lacritate, suoque & aliorum insigni profectu adiscendam.

CAPUT II.

DE EXERCITATIONE ASSIDUA.

I. **E**tiam hanc non inefficax esse medium ad solidum pro-
fectum in hac Theologica scientia vel ex communi
adagio, quo Fabrum fabricando fieri dicere solemus, cog-
gitur; id quod in Theologia polemica tantò magis habet
cum, quantò sagaciores plerumque sunt Hæretici in
semper technis, objectionibusque, quibus Catholicas doct-
nas evertere moliuntur, excogitandis. Porro in tribus
cipue industriis consistit hæc exercitatio.

II. Primò ut, dum scholas Theologus polemicus frequenter, non scribere duntaxat, aut obiter scripta percurrere contentus sit, sed æquali diligentia ac conatu, quàm aliis scientiis addiscendis invigilare solet, eorundem scriptorum difficultati, ac repetitioni sese impendat. Et si quidem, ut fieri solet, rariùs hæc materia in scholis prælegatur, ipse privatâ cujusdam Authoris impressi lectione defectum hæc compenset.

III. Secundò, ut unum vel alterum socium sibi eligat, cum quo fictitiam velitationem suscipiat, id est, qui vel partem hæreticis cujusdam defendendâ, vel Catholicâ cujuspiam doctrinæ oppugnandâ suscipiat; si enim Pugiles, ut hostium vicem olim tantò certius ferire queant, ad fictas metas ac imagines hostium quotidie se exercent; quidni Theologus polemicus eandem industriam tantò ferventiùs, constantiùsque adhibeat, quantum majoris momenti est victoria, quam de hoste suo reportare desiderat.

IV. Tertiò ut, ubi se satis armatum advertit, etiam venturaminis occasiones, ubi ubi potest, sollicitè quærat, aut sibi oblatas avidè arripiat, & animosè prosequatur, ut, quò frequentius talem pugnam pugnaverit, tantò magis ad eandem repetendam accendatur, majorémque ob cognitâs Adversariorum technas ac fallacias peritiam acquirat.

CAPUT III.

DE FRUCTUOSA ANNOTATIONE.

Quod hoc etiam medium negligendû non sit à Theologo polemico, doctissimus Caietanus, qui dicere solent: *Circulus & calamus fecerunt me doctum*: suo exemplo probavit, dum exercitationi potissimum (quam circuli nomine intelligebat) & scriptioni (quàm calami nomine inscripserat) suam in scientiis profectum adscripsit. Etsi verò scriptionis nomine illam forsân præ aliis intellexerit, quâ integros Commentarios conscriberebar; negari tamen non potest, etiam eam scriptionis partem, quâ res & doctrinæ rationes, & rationes ad aliquam scientiam pertinentes memorie sublevandæ causâ adnotantur, non parùm ad eundem finem conducere. Unde Theologus etiam polemicus merito eandem

eandem industriam adhibebit, & triplicis potissimum generis doctrinas annotabit.

II. Primò locos aliquos difficiliore, in quibus solvendis Catholici Doctores majorem aliquam difficultatem patiantur; & quibus Hæretici magis triumphant; ut frequentiori eorum relectione & privato studio tantò melius se adversus illos præparare possit.

III. Secundò argumenta quædam rariora, quibus Hæretici magis premi, efficaciusque convinci solent; quæ sunt e.g. doctrinæ eorum malè sibi coherentes; vitiosæ oculi; rationes, quæ ipsorum doctrinis non magis; quàm hæresibus, quas ipsi rejiciunt, probandis subserviunt; absurdæ sequelæ, quæ ex eorum doctrinis sequuntur, quasque præsertim P. Matthias Faber in libello, cui titulus est *Wunderliche gane Abendtheur / welche auß der Lutherischen vnd Calvinschen Lehr entspringen* conscripsit, & anno 1650. publico typis dedit.

IV. Terriò similitudines quædam aptiores ad errorem vel pertinaciam suam Hæreticis demonstrandam. Quæ exempli gratiâ sunt, ut dicere jubeantur, si Famulus cuiuspiam qui Domini cuiuspiam servitio addicere vellet, dux Familias seu domus offerrentur; una, in qua Paterfamilias cum Uxoribus, Liberis, & Famulis, & vicinis perpetuò litiget, & hi quæque inter se omnes sint discordes; neque sit, qui lites hæc componere possit; altera verò, in qua omnia sint pacifica, eoque Paterfamilias omnes lites & rixas mox sua autoritate componat, quam ex ipsis prudenter eligere deberet; an non priorior est? atqui talis est Catholica Religio, Hæreticorum verò secta priori est similis. Item si periculosum, & summi momenti iter Peregrino cuiuspiam suscipiendum foret, & duæ viæ monstrarentur, una, quam omnes securam & rectam, licet nonnihil asperam, dicerent; alteram autem jucundioris quidem, sed quam pauci duntaxat securam, omnes verò asperam, deviam, & latronum insidiis obnoxiam forentur; an non Peregrinus talis prudenter priorior eligere deberet? atqui talis est Religio Catholica, quam ipsi quoque Politici Hæretici (contra quos hoc argumentum potissimum servit) securam cum Catholicis agnoscunt. Huc etiam pertinent similitudines Hæreticorum genium & fallaciam ostendentes

quales e.g. sunt sequentes. Sicut is, qui Puerum ingenuum, sed simplicem seducere vult, non statim manu apprehensum domo educit, sed ea suadet facienda, quibus designatis nolens volens ejicietur; ita & Hæretici subdolis suis artibus & doctrinis ab Ecclesia abducunt. Sicut item Aucupes frondem mortuam visco illitam, & aves mortuas velut vivas in raris collocant, ut aves advolantes irretitas capiant; ita Hæretici literam Scripturæ, quæ occidit, falso sensu velut visco illinunt, & proponunt, ut simplices homines ad Verbum DEI avidè & incautè advolentes perimant. Item sicut Capones, ut austerum vinum mitigent, gustuque gratius efficiant, aquâ corrumpunt; ita Hæretici, teste S. Hieronymo in c. 1. Isaiæ austeritatem S. Scripturæ suo sensu corrumpunt, ut cum majori delectatione quidem, sed non perinde fructu auditoribus hauriantur. Item sicut inter plagas Ægypticas etiam rana in paludibus habitantes, & in domos propeccates fuerunt; ita juxta S. Augustinum c. 2. de decem plagis DEVS per Hæreticos velut ranas loquaces, strepitum vocis, sed non veritatem doctrinæ habentes, tædiūque auribus, non cibos mentibus afferentes affligit. Item sicut corvæ gravia in centro non gravidant; ita cum Hæresis ad profundum pertinaciæ venerit, gravare conscientiam cessat. Item sicut Camelus non solet bibere, nisi prius turbet aquam; ita Hæresis ingredi, nisi turbet Rempublicam. Et tantum sicut membrum à corpore præcisum vivere non potest, nec ramus ab arbore separatus virescere; ita juxta S. Chrysostomum ho. 46. oper. imperf. omnes Hæretici ab Ecclesia separati, nec vitam gratiæ, nec viriditatem veræ virtutis habere possunt.

(? o ?)

TRA-